

Professori Mika Widgrén in memoriam

Kari Alho

Tutkimusneuvonantaja, dosentti

ETLA

Richard Baldwin

Professori

Graduate Institute, Geneve

Hannu Vartiainen

Professori

Turun kauppakorkeakoulu

Turun kauppakorkeakoulun kansainvälisen talouden professori *Mika Widgrén* kuoli 44-vuotiaana sairauskohtaukseen työmatkalla Kapkaupungissa 16.8.2009. Hän oli syntynyt Lahdessa 1. syyskuuta 1964.

Widgrén aloitti tutkijan uransa Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksessa ETLAssa vuonna 1989 Kuntaliitossa työskentelyn jälkeen. Aluksi Widgrén työskenteli ennustetehtävissä, mutta siirtyi sitten laitoksen Euroopan integraation tutkimusryhmään. Lisensiaattityön valmistuksen jälkeen hänet nimitettiin Yrjö Jahnssoinin säätiön tutkimusjohtajaksi 1994. Vuoden 1996–1997 Widgrén toimi määräaikaisena professorina Tampereen yliopistossa. Vuonna 2000 hänet nimitettiin Turun kauppakorkeakoulun kansainvälisen talouden professoriksi. Tätä vir-

Mika Widgrén

kaa, johon Euroopan unioni myönsi hänelle nk. Jean Monnet -professorin nimikkeen, hän hoiti kuolemaansa saakka. Hän oli myös Helsingin yliopiston dosentti ja Turun julkisen valinnan huippututkimusyksikön varajohtaja.

Mika Widgrénin keskeisiä kiinnostuksen kohteita olivat EU, julkinen valinta ja äänestysteoria. Widgrén syventyi äänestysindekseihin ja

kooperatiiviseen peliteoriaan jo gradu-työssä, joka käsitteli Shapley-arvon käsitettä. Huolimatta eksoottisesta suuntautumisestaan – tai ehkä juuri sen takia – hänen uransa sai lentävän lähdön. ETLAssa, jossa ryhdyttiin tutkimaan Suomen EU-jäsenyyden vaikutuksia 1990-luvun alussa, Widgréniä kannustettiin soveltamaan uusia menetelmiä Euroopan unionin päätöksenteon arviointiin.

Tutkimusmenetelmien hallinta, oma kiinnostus ja yhteiskunnan – Suomen ja Euroopan – tutkimustarpeet tarjosivat harvinaisen otollisen maaperän kunnianhimoiselle tutkijalle. Widgrén myös tarttui hanakasti tarjoutuneisiin mahdollisuuksiin ja syvensi osaamistaan määrätietoisesti. Widgrénin ensimmäiset EU:n päätösmekanismia käsittelevät tutkimukset julkaistiin *European Economic Review* ja *Scandinavian Journal of Economics* -lehdissä vuosina 1994 ja 1995, ja ne saivat osakseen laajaa kansainvälistä huomiota. Nämä työt sekä muut hänen yhteistyökumppaneidensa kanssa 1990-luvun puolessa välissä julkaisemansa tutkimukset loivat teoreettisen rakenteen, johon nykyinen EU-päätöksentekoproseduureja käsittelevä kirjallisuus perustuu. Yhtäältä analyysi auttoi ymmärtämään, miksi Euroopan päätöksentekoproseduurit olivat toimineet hyvin 1950-luvulta lähtien. Toisaalta sen kautta saattoi myös analysoida, miten EU:n instituutioiden tulisi muuttua, jotta päätöksenteko EU:n sisällä olisi edelleen mahdollista itälaajentumisen jälkeen.

EU:n päätöksentekomekanismit pysyivät Mika Widgrénin päätutkimuskohteena. Etäväksi havaittu tutkija vedettiin 1990-luvun loppupuolella mukaan EU:n institutionaalisten uudistusten kansainväliseen tutkimukseen, joka tuohon aikaan laajeni voimakkaasti. Widgrén analysoi aluksi valta-asemia EU:n ministerineuvostossa. Tämän jälkeen analyysi laajeni kattamaan EU:n elimet yleisesti. Eryityisesti Widgréniä kiinnostivat unionin eri instituutioiden, neuvoston, parlamentin ja komission välinen valtatasapaino sekä päätöksenteko Euroopan keskuspankissa. Myöhemmin hänen kiinnostuksensa kohdistui myös EU:n päätöksenteon valta-asetelmien ja EU:n budjetin maakohtaisen rakenteen välisiin yhteyksiin. Vuosituhannen vaihteeseen mennessä Widgrénistä oli tul-

lut EU:n päätöksenteon tutkimuksen kiistattomia kärkinimiä maailmassa.

Viime vuosina Widgrén jatkoi EU:n uudistusten analyysia mm. Nizzan sopimuksen ja perustuslaillisen sopimuksen osalta. Yhdessä Richard Baldwinin, Erik Berglöfin ja Francesco Giavazzin kanssa 2000 kirjoittamassaan kirjassa Widgrén osoitti, että Nizzan sopimuksessa määritelty uusi EU:n perustuslaki ei voinut toimia toivotulla tavalla. Kirjan argumentaatio perustui Widgrénin 1990-luvun puolessa välissä luomaan käsitteelliseen järjestelmään. Joh-tuen osittain tästä ja muusta akateemisesta, teoreettisiin näkökohtiin pohjautuvasta kriittisestä perustamissopimusta alettiin uudistaa jo ennen kuin sovittua alettiin soveltaa.

Akateemisen tutkimuksen lisäksi Widgrén konsultoi EU-komissiota ja eri jäsenmaiden hallituksia Nizzan sopimukseen liittyvistä kysymyksistä. Konsulttityö jatkui myös Nizzan sopimuksen kriittiseen arviointiin. Nk. Lissabonin kierroksen aikana lukuisat EU-maat tarvitsivat matemaatikoiden ja äänestysteoreetikoiden apua ymmärtääkseen kaavailtujen institutionaalisten muutosten vaikutuksia. Eryityisen ongelmalliseksi koettiin uusien jäsenmaiden vaikutuksen huomioon ottaminen. Widgrénin panos ongelmakohtien avaamiseksi oli huomattava, ja sen merkitys vain kasvaa EU:n jäsenmäärän lisääntyessä. Tämä työ, jota ei ole Suomessa julkisuudessa juurikaan tiedostettu, saa toivottavasti myöhemmin osakseen ansaitsemansa huomion.

Mika Widgrénin teoreettisen innostuksen kohde olivat äänestysindeksit, joihin hän oli perehtynyt jo jatko-opintovaiheessa ja joita hän oli soveltanut menestyksekkäästi EU:n päätöksentekoelemiin. Stefan Napelin kanssa toteutetun laajan projektin tavoitteena oli joh-taa äänestysindekseille strateginen perusta.

Toisin kuin vastaavassa kirjallisuudessa yleensä, Widgrén ja Napel lähestyivät strategista käytäytymistä koalitionaalisen peliteorian näkökannasta. Tutkimusprojekti johti useisiin julkaisuihin kansainvälisissä aikakauslehdissä.

Mika Widgrénin tutkijan ura alkoi vaiheessa, jossa Eurooppa ja Euroopan integraatio olivat valinkauhassa. Niinpä hän alkoi myös paneutua ulkomaankaupan ja integraation tutkimukseen ja osallistui lukuisiin ulkomaankaupan ja Suomen integraatiopolitiikkaa koskeviin, pääasiassa ETLAn kansainvälisen talouden tutkimusohjelman piirissä tehtyihin tutkimuksiin, jotka ovat jatkuneet aina tähän saakka.

Mika Widgrénin julkaisuluettelo on pitkä; kirjoittaminen oli hänelle sekä helppoa että mieluista. Hänellä on referoituja tieteellisiä artikkeleita kaikkiaan yli 30, ja hän julkaisi kansainvälisesti jo ennen väitöskirjansa valmistumista. Tämän lisäksi hän julkaisi lukuisia kirjoja ja muita tutkimusraportteja. Widgrén oli myös ahkera kolumnisti ja kirjoitti populaaritieteellisiä kirjoituksia omalta osaamisalueeltaan. Hän toimi Kansantaloudellisen aikakauskirjan päätoimittajana vuosina 1998–2002. Widgrén oli aktiivinen luennoitsija lukuisissa kotimaisissa ja ulkomaisissa korkeakouluissa, ja hän kirjoitti Euroopan integraation oppikirjan niiden pohjalta.

Mika Widgrén ansioitui tutkijana poikkeuksellisen nopeasti. Widgrénin tutkimusansiot huomioitiinkin lukuisissa yhteyksissä. Hänet mm. valittiin Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan promootion priimustohtoriksi vuonna 1995. Arvostetun CEPR-tutkimusverkoston liitännäisjäseneksi hänet kutsuttiin vuonna 1994 ja täysjäseneksi vuonna 2000. Saksalaisen CESIfon verkoston jäseneksi hänet nimitettiin vuonna 2000 ja ETLAn liitännäistutkijaksi vuonna 2001.

Widgrénillä oli lukuisia kansallisia ja kansainvälisiä luottamustehtäviä. Hän osallistui aktiivisesti kotimaisten kansantaloudellisten seurojen toimintaan ja myötävaikutti keskeisesti niiden yhdistymiseen vuonna 2007. Yrjö Jahnssoonin säätiössä työskentely tarjosi näköalapaikan koko suomalaisen kansantaloustieteeseen. Widgrénin aikana säätiön kansainväliset toimintamuodot lisääntyivät merkittävästi. Esimerkiksi MIT-yhteistyö, joka on hyödyttänyt suurta joukkoa suomalaisia akateemisia ekonomisteja, aloitettiin tuona aikana.

Turun kauppakorkeakoulussa Widgrénillä on ollut lukuisia luottamustehtäviä. Hänen pannotensa Turun yliopiston ja kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen laitosten yhdistymiseen on ollut ratkaiseva. Widgrén oli myös Turun kansantaloustieteen laitosten yhteistyöelimen ACE:n puheenjohtaja. Hannu Nurmen johtama julkisen valinnan tutkimusyksikkö oli Widgrénin viimeisten vuosien keskeisiä toimintafoorumia. Hän arvosti osallisuuttaan tutkimusyksikössä suuresti ja tunsu vastuuta yksikön toiminnan edistämisestä.

Kansainvälisyys oli keskeistä Widgrénin työlle. Hän liikkui ympäri maailmaa tieteellisissä kokouksissa esitelmöimässä ja tapaamassa tutkijakollegoitaan luultavasti enemmän kuin kukaan muu suomalainen ekonomisti.

Ihmisenä Mika Widgrén oli ystävällinen, avulias ja lojaali. Hän ei asettanut itseään jalustalle, vaan toteutti hankkeita vähäeleiseen tyyliinsä. Hänet oli helppo saada innostumaan uusista epäkonventionaalisistakin tutkimushankkeista. Vaikutuksen Mika Widgrén teki sitoutumisellaan tutkimuskohteeseensa ja sen syvällisellä hallinnalla. On traagista, että hänen elämänsä päättyi näin varhain. □